

2024-05-31
LI2023/02459

Byggföretagens yttrande avseende remitterat förslag till införande av gränsvärden för klimatdeklarationer av byggnader

Byggföretagen är de enskilda byggföretagens bransch- och arbetsgivarorganisation och organiserar cirka 4 000 bygg-, anläggnings- och specialföretag. Byggföretagen har tagit del av rubricerade remisser och vill framföra nedanstående synpunkter.

Sammanfattning

Byggföretagen tillstyrker införande av föreslagna gränsvärden. Byggföretagen har ett antal synpunkter på de praktiska momenten kring att upprätta en klimatdeklaration och dessa behöver omhändertas av Boverket och andra berörda myndigheter. Dessa är i korthet: stöd för att arbeta med täckningsgrad och verifiering, utvecklad tillsyn och kontroll, möjlighet att samdeklarerar i stora projekt, utmaningar med referensenhetsmått, huskropp, garage och källare. Behov av förbättrad datakvalité, ett kostnadsfritt modelleringsverktyg som stöd för små- och medelstora företag samt kompetenshöjande insatser längst hela värdekedjan.

Utgångspunkter

Bygg-, anläggning och fastighetssektorerna står för en femtedel av Sveriges klimatpåverkan. Det gör branschens färdplan för en fossilfri och konkurrenskraftig bygg- och anläggningssektor till en bärande del av hela landets klimatambitioner och genomförande av de nationella klimatmålen.

I arbetet med att minska sektorns klimatpåverkan samtidigt som konkurrenskraft stärks är klimatdeklarationerna ett viktigt verktyg. Byggföretagen tillstyrker därför att klimatdeklarationen utvecklas så att gränsvärden införs på nationell nivå. Det bidrar till den nödvändiga klimatomställningen i bygg- och fastighetssektorn samtidigt som genomförandet är likvärdigt runt om i hela landet. Små och medelstora bygg- och anläggningsföretag behöver stöd i att ställa om. Många aktörer i sektorn befinner sig i en lärandefas, såväl avseende beräkningsmetodik som hur man bygger med lägre koldioxidutsläpp. Det är viktigt för trovärdigheten då gränsvärden införs att de klimatdeklarationer som upprättas håller hög kvalitet, och en hög grad av tillsyn från Boverket kommer

främja lärandet. Samtidigt finns det flera aktörer som redan idag ligger i framkant, där klimatomställningen genomsyrar det dagliga arbetet och byggnation sker med lägre utsläpp än vad Boverkets gränsvärden medger. I följande yttrande redogör Byggföretagen för detaljerade synpunkter på Boverkets förslag avseende implementering.

Synpunkter på gränsvärdena och kommande skärpningar

Förslagna nivåer för gränsvärden

Det är en svår avvägning att fastställa nivån för gränsvärden i och med att företagens kunskapsnivå och erfarenhet skiljer sig så mycket åt liksom förutsättningarna runt om i landet. För många företag, framför allt små- och medelstora aktörer, kommer själva införandet av gränsvärden innebära att ny kunskap behöver inhämtas och etablerade processer och tillvägagångssätt förändras. Denna förändring ska inte underskattas. För andra aktörer kommer de föreslagna gränsvärdena medföra en mindre förändring. Med beaktande om företagens olika mognadsgrad tillstyrker Byggföretagen de föreslagna nivåerna för gränsvärden. Byggföretagen tillstyrker Boverkets förslag om att omfattning av byggdelar och anser att regeringen har gjort ett klokt avvägande att i nuläget avgränsa remissen till att avse införandet av gränsvärden år 2025.

I underlaget föreslås en skärpning av gränsvärdena var femte år och Byggföretagen instämmer i de argument som framförts avseende fördelar och nackdelar med femårsintervallet. Som Boverket konstaterar finns det flera initiativ i branschen som ser att en tätare skärpning är möjlig. Företagen som anslutit sig till färdplanen för en fossilfri och konkurrenskraftig bygg- och anläggningssektorn visar att nettonollutsläpp i 2045 är genomförbart. Därför behöver regeringen och Boverket följa branschens mognad och vara öppen för att en tätare skärpning kan vara möjligt efter 2030. För att följa utvecklingen är det viktigt att Boverket genomför den föreslagna kompletterande referensvärdesstudie 2027. Byggföretagen anser, liksom många andra aktörer, att Boverket bör ges i uppdrag att staka ut minskningsbanan till 2045. Det är viktigt att regeringens klimatpolitik, inklusive klimatdeklarationerna, har en tydlig koppling till de nationella klimatmålen.

Utmaningar kopplat till metod

När vi blickar framåt kommande skärpningar av gränsvärdena ser Byggföretagen en potentiell farhåga i att byggnation av större boenden i grupp 1, dvs småhus och flerbostadshus, gynnas eftersom det blir lättare klara gränsvärdena på en större yta (bruttoarea). Det skulle vara mycket olyckligt om det blir mindre attraktivt att bygga mindre boenden. I kategorin småhus kan exempelvis fristående villor komma att premieras framför radhus eller kedjehus eller att yteffektiva smålägenheter missgynnas framför större lägenheter. Att beräkna koldioxidutsläpp genom referensenhetsmättet kg CO₂e/m² BTA är en bra utgångspunkt i många projekt, men i vissa fall är skulle det vara mer representativt att ange koldioxidutsläppen i relation till boarea, antal personer

eller kubikmeter. Det sistnämnda skulle exempelvis vara relevant i projekt där golvytan inte återspeglar den faktiska byggnadens sammansättning och volym, exempelvis ett badhus. Olika möjligheter behöver utredas av Boverket framgent.

Byggföretagen ser även denna farhåga kopplat till byggnation av garage. Idag planeras och byggs projekt där det finns garage som tjänar fler fastigheter, dvs garagen nyttjas gemensamt. Om garagen ska deklarerars på den fastighet som garaget är i direkt anslutning till blir det en missvisande klimatdeklaration i förhållande till koldioxidutsläppet från andra fastigheter som nyttjar garaget. Parkeringstal är reglerade och med stöd av plan- och bygglagen samt ett antal andra lagar, förordningar och föreskrifter kan kommunen ställa krav på var och hur parkering får eller inte får anläggas. Om parkering lokaliseras till ett gemensamt garage blir det mycket olyckligt om det blir svårt att få ekonomi i det projekt på grund av gränsvärdena. För att undvika detta bör garage eller garage och källare utgöra en egen byggnadstyp med egna referensvärden.

Ovanstående utmaning gäller även för källare som tjänar flera fastigheter eller sammanbinder fler fastigheter. I stora projekt är det vanligt förekommande att husen består av individuella huskroppar men som sammanlänkas av en källare. Dessa två utmaningar med orimlig viktning för huskroppar som är sammanlänkade med källare kan komma att avhjälpas om möjlighet att samdeklarera projekt ges.

Flera projekt innehåller också blandade funktioner, exempelvis kommersiella lokaler på nedre plan och flerbostadshus på övre plan. Boverkets instruktioner och anvisningar behöver bli tydligare avseende detta så att det blir enklare att räkna ut fördelning/vikta olika gränsvärden i förhållande till andelen funktion i ett projekt. Det är inte önskvärt att klimatdeklarationerna får effekter på vilken typ av projekt som genomförs, varken idag eller vid framtida skärpningar av gränsvärdena. Det är viktigt utifrån social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet att mindre bruttoarea inte missgynnas. Boverket adresserar målkonflikter men på detta område behövs en mer fullskalig analys. Inför den aviserade skärpningen av gränsvärdena 2030 måste dessa frågor utredas noggrant liksom övriga farhågor om målkonflikter som uppkommit.

Synpunkter på förslag som rör beräkningsmetoden

Förslag om täckningsgrad, verifiering och tillsyn

Boverket föreslår att täckningsgraden för byggnaders ingående byggprodukter ska vara minst 80%. Byggföretagen konstaterar att beräkning av täckningsgraden är ett svårt moment för många entreprenörer. Täckningsgraden räknas ut genom att man dividerar den sammantagna kostnaden för alla byggprodukter som kunnat mätas, och där klimatdata finns, med kostnaden för alla byggprodukter. Kostnaden kan alternativt bytas mot vikt. Många har som ambition att räkna med allt, men det finns olika anledningar till att detta inte kan göras, exempelvis för att allt material inte kunnat mätas eller för att produkter och material saknar klimatdata. Att omsätta kostnadskalkyler

och fakturor till faktiska mängder och material är mycket svårt, bland annat eftersom priser och prismodeller snabbt kan ändras. Byggföretagen vill belysa detta problem, särskild för små och medlemstora företag, och betona att Boverkets stöd behöver öka och att informationen på hemsidan behöver ges på en enklare nivå.

Boverkets förslår att minst 75 procent av en byggnads totala klimatpåverkan ska kunna verifieras, avseende byggprodukter och dess mängder, vid Boverkets tillsyn. Byggföretagens anser att det är viktigt att upprättade klimatdeklarationer kan verifieras för att värna om sund konkurrens på marknaden. Detta ska dock ställas i relation till en rimlig administration för företagen. Många företag framför att det är en utmaning att få ihop alla verifikat. Digitalisering är en förutsättning för att få till en effektiv hantering av verifikat. Byggföretagen tillstyrker förslaget om att minst 75% ska kunna verifieras som en kvantitativ nivå för vad ”merparten av klimatpåverkan” innebär. Byggföretagen tillstyrker att nivåerna för täckningsgrad som krav på verifieringsnivå succesivt skärps i förhållande till marknads mognadsgrad och lärandeutveckling.

Införandet av gränsvärden och en succesiv skärpning av dessa ställer högre krav på att användning av specifik data och att leverantörerna tillhandahåller specifik data blir allt mer centralt. Idag upplever flera entreprenörer och andra aktörer i branschen att EPD:ernas kvalitét varierar, vilket är en utmaning som dels riskerar att leda till osund konkurrens, dels skapar merjobb i projekten. Byggföretagen anser att Boverket bör ges ett tydligare ansvar att säkerställa de kvalitén i EPD:erna är god, detta kan ske som en del av den utökade kontrollen och tillsynen.

Allteftersom fler aktörer upprättar klimatdeklarationer ökar kunskapen i branschen men i nuläget är kunskapsläget varierande. Boverket behöver därför bedriva en mer omfattande tillsyn som har fokus på att utbilda och lära ut – så att klimatdeklarationerna får bättre kvalitét och större träffsäkerhet så att deklarerade utsläpp överensstämmer med de faktiska utsläppen. Enligt Boverket registrerades 742 stycken klimatdeklarationer under 2022 och 2023. Boverket har genomfört stickprover för att granska klimatdeklarationerna i ungefär 10 procent av fallen. Byggföretagen anser att Boverket behöver bedriva tillsyn i en väsentligt högre grad. Idag ser vi att det finns en stor variation i upprättade klimatdeklarationerna avseende kvalitét. Enligt Boverkets förslag ska Boverket kontrollera att registrerad klimatpåverkan i klimatdeklarationen inte överstiger gränsvärdet vilket är nödvändigt för regelefterlevnaden. Byggföretagen anser att Boverket även bör kontrollera deklarerade utsläpp som har anmärkningsvärt låga utsläpp, för att de säkerställa kvalitén. Den jämförelse som i rapporten beskrivs med referensbyggnadens värden är således mycket viktig och regeringen måste säkerställa att Boverket har tillräckliga resurser för detta arbete.

Inför möjlighet att samdeklarera projekt

I branschen drivs ofta stora projekt med flera huskroppar som ett sammanhållet projekt, detta skapar förbättrade förutsättningar att arbeta med optimerad logistik, materialhantering osv. I det fall där vi har enskilda huskroppar med

likadana förutsättningar och som ingår i samma projekt anser Byggföretagen att det måste vara möjligt att samdeklarera – dvs lämna in en gemensam deklaration för projektet. Att exempelvis sex likadana huskroppar med ett garage eller källare skulle deklarerars som sex projekt skapar suboptimeringar. Det blir dessutom svårt att härleda verifiering av material till en specifik huskropp eftersom entreprenörerna har arbetat med byggnationen som ett sammanhållet projekt. Att uppsätta individuella deklarationer för varje huskropp kommer innebära merarbete, särskilt för aktörer som inte har ett systemstöd.

Stärk små- och medelstora företag i ett digitaliserat arbetssätt

Ett digitalt arbetssätt är en förutsättning för att arbeta med verifierade mängder, täckningsgrad osv. Små och medelstora företag behöver ha tillgång till ett kostnadsfritt verktyg som stöder modellberäkningar. Med ett systemstöd kan klimataspekter på ett smidigt sätt integreras i projektet utan att företag upplever en ytterligare rapporteringsbörda. Allt fler små och medelstora företag hittar till- och använder Boverkets klimatdatabas. Regeringen bör således ge Boverket och IVL i uppdrag att utveckla befintliga databas så att den även inkluderar ett beräkningsprogram/modellbaserat verktyg. Ökad användning av digitaliserade modelleringar/beräkningsverktyg kan även användas för uppföljning och analys av bostadsbeståndet och dess klimatpåverkan på ett enkelt sätt.

Behov av kunskapshöjande insatser brett i branschen

Bygg- och anläggningssektorns klimatomställning förutsätter att fler utbildningsinsatser genomförs, både på bredden och i spetsen. Fler myndigheter behöver ges i uppdrag, eller så särskilda uppdrag, att genomföra utbildningsinsatser kopplat till införandet av gränsvärden. Detta gäller framför allt Boverket som behöver ett tydligt uppdrag att utbilda och informera om klimatdeklarationer och gränsvärdena. Även Naturvårdsverket måste arbeta tillsammans med Boverket i och med deras ansvar för vägledning och tillsyn av bland annat jord- och schaktmassor och hantering av entreprenadberg (s.k. masshantering). Denna kunskap behöver även genomsyra utbildningar, därför bör uppdrag till Skolverket, Myndigheten för Yrkeshögskolan och Universitetskanslersämbetet ses över.

Övriga synpunkter

Kommunen hantering av klimatdeklarationer

Kommunerna har en viktig roll i och med dess ansvar för plan- och byggprocessen och Byggföretagen instämmer i konstaterandet att byggnadsnämnderna har en viktig roll i utifrån att det i lov- och byggprocessen ska klargöras om en ny byggnad som uppförs omfattas av kravet på klimatdeklarationer. I och med att gränsvärden införs behöver staten säkerställa att en kunskapsöverföring sker mellan Boverket och kommunerna. Kommunens förtroendevalda och förvaltningar bör ta del av deklarerade gränsvärden så att de kan följa utvecklingen i kommunen och vet vad lokala projekt har angett för koldioxidutsläpp i klimatdeklarationen. Boverkets databas med klimatdeklarationer finns redan uppdelad per län. Datan bör

sammanställas/tillgängliggöras kommunen. Boverket bör ges i uppdrag att sammanställa eller utveckla befintliga system så att återföring av information och kunskap sker mellan Boverket och Sveriges kommuner.

Frågor med anledning av detta remissvar kan ställas till Emma Bonnevier, klimatpolitisk expert, emma.bonnevier@byggforetagen.se alt. 0732-68 55 22.

BYGGFÖRETAGEN

Catharina Elmsäter-Svärd
Verkställande direktör